

Utjecaj okoline na odabir plesnih aktivnosti djece predškolske dobi

Mejovšek, Sara

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:723414>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-18**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Sara Mejovšek

**UTJECAJ OKOLINE NA ODABIR PLESNIH AKTIVNOSTI
DJECE PREDŠKOLSKE DOBI**

ZAVRŠNI RAD

Zagreb, rujan 2022.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Sara Mejovšek

**UTJECAJ OKOLINE NA ODABIR PLESNIH AKTIVNOSTI
DJECE PREDŠKOLSKE DOBI**

ZAVRŠNI RAD

Mentor rada: Doc. dr. sc. Snježana Mraković

Zagreb, rujan 2022.

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Povijest plesa u svijetu	2
2.1. Od Mezopotamije do Rima	2
2.2. Od Srednjeg vijeka do danas	3
3. Povijest plesa u Hrvatskoj	4
4. Plesovi u predškolskoj dobi.	5
4.1. Folklor	5
4.1.1. Igre s pjevanjem	5
4.2. Ritmička gimnastika	6
4.3. Balet	7
5. Razvoj predškolskog djeteta	7
5.1. Razvojna razdoblja	8
5.1.1. Razdoblje od 1. do 2. godine	8
5.1.2. Razdoblje od 2. do 3. godine	8
5.1.3. Razdoblje od 3. do 4. godine (mlađa dobna skupina)	8
5.1.4. Razdoblje od 4. do 5. godine (srednja dobna skupina)	9
5.1.5. Razdoblje od 5. do 6. ili 7. godine (starija dobna skupina)	10
6. Utjecaj okoline na odabir plesnih aktivnosti	11
6.1. Utjecaj plesa na razvoj djeteta	11
6.2. Utjecaj odgojitelja	12
6.2.1. Dokumentacija odgojitelja	13
6.2.2. Uloga odgojitelja	13
6.2.3. Istraživanje dječje ekspresivnosti	14
6.3 Utjecaj roditelja	15
6.3.1. Slobodne aktivnosti	15
6.3.2. Kompetentan roditelj	16
6.3.3. Roditeljska potpora djeci	17
6.4. Utjecaj medija	18
6.5. Utjecaj vršnjaka	19
7. Zaključak	21
Literatura	22

Sažetak

Cilj ovog završnog rada bio je saznati kako okolina može utjecati na odabir plesnih aktivnosti djece predškolske dobi. Kako bi se moglo utjecati na dijete na bilo koji način, važno je znati kako se dijete razvija. Koje faze razvoja postoje i za što je dijete sve spremno i u stanju fizički napraviti u kojem razdoblju. Odgojitelj mora posjedovati one kompetencije kojima može pravilno i pozitivno utjecati na sve aspekte razvoja djeteta. Osim kompetencija odgojitelja, dijete se mora nalaziti u motivirajućoj okolini, s puno poticaja za vlastiti razvoj. Roditelji mogu pozitivno utjecati ako pružaju puno podrške i ljubavi djetetu, ali i negativno ako zanemare djetetove želje i interese i na prvo mjesto stave svoje želje i prevelika očekivanja. Predškolska djeca provode puno vremena sa svojim vršnjacima koji također imaju utjecaj hoće li se to dijete baviti plesnom aktivnosti ili ne. Mišljenje prijatelja iznimno je važno djetetu ovog razdoblja. Živimo u 21. stoljeću gdje mediji imaju jako veliki utjecaj na ljude i počinju imati sve veći utjecaj na predškolsku djecu. Koji god ples dijete upisalo, pozitivno će utjecati na sve aspekte razvoja, od motoričkih pa sve do socijalnih kompetencija.

Ključne riječi: plesne aktivnosti, kompetentni odgojitelj, uloga roditelja, novi mediji, utjecaj vršnjaka

Summary

The aim of this final paper was to find out how the environment can influence a preschool child and his choice of an activity, in this case dance activities. In order to be able to influence the child in any way, it is important to know how the child develops. What stages of development exist and what is the child physically ready and able to do in which period. The educator must possess those competencies with which he can properly and positively influence all aspects of the child's development. In addition to the competence of the educator, the child must be in a motivating environment, with plenty of incentives for his own development. Parents can have a positive influence if they provide a lot of support and love to the child, but also a negative influence if they ignore the child's wishes and interests and put their own wishes and excessive expectations first. Preschool children spend a lot of time with their peers, which also has an influence on whether that child will engage in dance activities or not. The opinion of friends is extremely important to a child in this period. We live in the 21st century where the media has a very large influence on people and is beginning to have an increasing influence on preschool children. Whichever dance a child enrolls in will have a positive impact on all aspects of development, from motor to social competence.

Keywords: dance activities, competent teacher, role of parents, new media, influence of peers

1. UVOD

Suvremene znanstvene spoznaje upućuju na to da dijete od prvog dana života, aktivno i svjesno živi te razvija sebe. Za zdrav i skladan tjelesni razvitak predškolskog djeteta najznačajniji biološki čimbenici su igra i kretanje. Nadalje, istraživanja su pokazala da se navike za bavljenje tjelovježbom moraju razviti u predškolskoj dobi jer im takve usađene navike mogu pomoći u razvijanju potpune i zdrave osobnosti. Baš zbog toga je rano i predškolsko doba vrijeme za usvajanjem zdravih životnih navika, poput tjelovježbe to jest plesa. Kako bi odgojitelji uopće mogli kvalitetno i uspješno provoditi tjelovježbe s najmlađima, od iznimne je važnosti poznavati njihova antropološka obilježja te zakonitosti rasta i razvoja. Maletić (1983) govori kako plesno-ritmički odgoj polazi za time da sve zakonitosti vremena, dinamike, prostora i toka kao i sve kvalitete i oblike pokreta uključuje u ritam i strukturu glazbe, sve kako bi iz te uzajamnosti potekao prisniji odnos učenika prema glazbi i plesu. Umjetnički odgoj i obrazovanje razvijaju neke osjete kod djece na poseban i drugačiji način. Također, umjetnički odgoj razlikuje se od dječjeg razvoja i vježbanja u praktičnim svrhama. Prema Prskalo i Sporiš (2016) ples pripada estetskim kineziološkim aktivnostima u kojima se pokreti povezuju harmonično u ritmičku, estetsku i skladnu cjelinu. Plesno-ritmički odgoj, pedagoški djeluje na cjelokupni razvoj, osobnost i uravnoteženost djeteta. Kroz plesno-ritmički odgoj razvija se i kinestetski senzibilitet djeteta, kroz osvješćivanje doživljaja koje njegovo tijelo izaziva u pokretu. Također, razvija motoriku tijela, komunikaciju putem plesnog pokreta, razvija koncentraciju, pamćenje i opservaciju (kroz učenje koreografija). Potiče kreativno izražavanje, stvaralački pristup pokretu te razvija estetiku pokreta. Isto tako, uči djecu samodisciplini i usredotočenosti. Potiče djecu na suradnju i međusobno uvažavanje, te omogućuje korelaciju sadržaja ostalih odgojno obrazovnih područja. Ples je umjetnost koja naglašava iskonsku povezanost pokreta i zvuka, odnosno plesa i glazbe. Djeca će imati priliku naučiti više o konceptu ritma i glazbe i istražiti svoju kreativnost.

2. Povijest plesa u svijetu

2.1. Od Mezopotamije do Rima

Najranije zabilježbe o plesu potječu iz Mezopotamije. Iznenaduje koliko malo ima pisanih svjedočanstava o plesu, plesnim oblicima i njegovim vrstama u starom Međuriječju. Smatra se kako je pripadnicima ranih kultura prisutnost plesa bila prirodna, ali i nužna pratnja u važnim životnim manifestacijama. Najvažnije mjesto zauzimali su plesovi s religijskim i magijskim motivima (Maletić, 2002). Teško je zamisliti da se u agrarnoj zajednici, kakva je bila sumerska, posebno ne ističu plesovi vezani uz vegetaciju i plodnost. Jedni od najčešćih plesova bili su oni s borbenim motivima. Najčešće su takvi plesovi bili praćeni glazbom.

Povijest Egipta podijeljena je na Staru, Srednju i Novu državu. U Staroj državi plesovi predstavljaju jedinstvenost, ali nikad monotoniju. Dokaz tih plesova su reljefi na kojima su prikazane plesačice u živahnom pokretu, sa uvis izbačenom nogom i zabačenim gornjim dijelom tijela. U Srednjoj državi tjelesna snaga i vještina sve se više cijene. U ovom razdoblju ples postaje pristupačan i građanstvu. Žene su osobitu pozornost pridavale gipkosti i vitkosti tijela te su se zbog toga bavile plesom i tjelovježbom. U Novoj državi okreću se prema lirskim plesovima sa stanovitom mekoćom pokreta. Maletić (2002) spominje kako su položajem tijela, stavom glave i držanjem ruku izražavali emocije i njihovo stupnjevanje od tuge do oduševljenja. U Novoj državi razvija se improvizirani solo ples.

Uzori antičke Grčke snažno su djelovali na razvoj zapadne civilizacije. U epovima Ilijada i Odiseja, pronalazimo prve podatke o grčkim plesovima, zahvaljujući Homeru. Nadalje, nizozemski znanstvenik skupio je oko dvjesto grčkih plesova, među kojima i nazive koji označavaju plesne pokrete ili pojedine figure (Maletić, 2002). Kreta je priznavana kao kolijevka helenskog plesa te se vjeruje da je najstariji ples bio onaj kretskih Kureta. Najčešći simbolički plesni oblik na Kreti bio je kolo, kao magičan krug. U estetskom odgoju Grci spominju kako bi se tjelovježba trebala približiti plesu te da skladnim i svestranim vježbama razvijaju tijelo. Zbog tog podatka, kod grka ples je bio osobito cijenjen, pa su ga čak i liječnici preporučivali za zdravlje. Uz pratnju glazbe izvodile su se gimnastičke vježbe u ritmičkom skladu.

Na rimske plesove veliki utjecaj imala je etruščanska kultura. Kod prikaza skladnih plesova, imamo dojam da ih plesači izvode u ritmu otkucaja srca i u ritmu disanja. Također postoje i prikazi strastvenih i živahnih plesova u slobodnijem ritmu koji daju dojam dionizijskog mahnitanja (Maletić, 2002). Razvojem kazališta i drame, razvijao se i ples. Uzevši to u obzir nastao je novi samostalni scenski oblik, a to je bila *pantomimska plesna drama*.

Posebnost pantomimske plesne drame bila je u tome da samo jedna jedina osoba interpretira sve uloge. Postojala su dva oprečna žanra pantomimske plesne drame: tragične i herojske ili lirske i vedre.

2.2. *Od Srednjeg vijeka do danas*

U srednjem vijeku ples se ubrzano počeo razvijati. Među putujuće zabavljače koji su uveseljavali plemstvo po dvorovima, bili su uključeni i plesači. U ranom šesnaestom stoljeću prvi put se spominje naziv *baletti*. Baletti su bili scenski prilagođene verzije društvenih plesova tog doba. Postojale su dvije skupine tog plesa: lagan, dostojanstven te svečan ples i življi ples pri kojemu su se stopala odizala od poda. Francuska je zaslužna za razvoj i same početke baleta. Za baletti, kao prva verzija baleta kojeg danas poznajemo, sadržaj je bio najvažniji. Način plesa i koraci morali su biti usklađeni sa samim sadržajem baleta što je bio najvažniji uvjet uspješnog baleta.

U osamnaestom stoljeću počinju se osnivati škole za osposobljavanje plesača. Otvara se pariška Opera u kojoj su isprva bili svi muški plesači, nedugo nakon toga i žene se školuju za plesačice. Iz spisa saznajemo kako je funkcionirao sistem plesne notacije i svih pet pozicija koje su se koristile, a koje su preteča današnjim pozicijama u baletu (Jeanne Cohen, 1988). Osim baleta u ovom razdoblju jednako je važan, ako ne i važniji, Menuet. Za razliku od baleta, menuet spada u dvorske plesove i tamo se jedino i izvodio, dok se balet izvodio i na dvoru i u kazalištu. Druga razlika je ta da je menuet puno mirniji i staloženiji ples koji su učili plesati samo plemići.

„Doba romantičkog baleta jedno je od najvećih što ga je kazališni ples ikada poznavao“ (Jeanne Cohen, 1988; str. 83). Najatraktivnije pokrete koristilo se uz pomoć *Didelotovog korištenja krila*. Plesači su se kretali zrakom, a to su im omogućavale nevidljive žice koje su bile pričvršćene za struk plesača. Noge se počinju otvarati do punih 180 stupnjeva i balerine počinju plesati na prstima. Iz 1820. godine potječe prvo svjedočanstvo o plesu na vrhovima prstiju (Jeanne Cohen, 1988). Romantični balet još se i danas izvodi, a *Giselle* kao jedan od najpoznatijih baleta izmišljen je 1841. godine dok je *Uspavana ljepotica* prvi put bila izvedena 1890. godine.

U 20. stoljeću dolazi do velikih promjena i odmicanja od klasičnih formi baleta. Iako ples i dalje ima baletne iskaze, počinje se plesati bosonogo, odjeveno samo u meke tunike i bez pokazivanje velike virtuoznosti. *Isidora Duncan* optužuje balet kao neprirodan i štetan ples zbog svojih metoda uvježbavanja (Jeanne Cohen, 1988). Duncan nije utemeljila trajnu školu,

no njezin utjecaj i koncept da je ples izraz emocija pojedinca bio je ogroman. *Martha Graham, Doris Humphrey, Pina Bausch* i *Rudolf Laban* samo su neki od velikih plesača koji su utjecali na razvoj modernog plesa, uključujući nove tehnike, škole te razmišljanja na koncepte samoga plesa.

3. Povijest plesa u Hrvatskoj

Prvi zapisi o plesu u Hrvatskoj potječu iz Trogira 1273. godine. Smatra se da se radilo o *viteškoj igri Moreški*, koja je preteča jednom od najpoznatijih tradicijskih plesova u Hrvatskoj. U 14. stoljeću, u Istri, na freskama u crkvi kod Berma pronađen je „*mrtvački ples*“, iako je oglejski patrijarh Bertrand tada zabranio ples. U 15. stoljeću saznajemo da se u Zadru plesalo *kola u tri koraka* u čast kralju Ladislavu. Dok se na drugom kraju Dalmacije, u Dubrovniku, zabranjuje plesanje i pjevanje u crkvi, osim na dan svetog Vlaha, kada je plemićima i plemkinjama bilo dopušteno veselje ispred crkve. U 16. stoljeću na Hvaru se spominje *starački ples*, kojega je navodno osobito volio Petar Hektorović. Riječ kolo ili ti *collo* prvi put upotrebljava Marko Marulić, a spominje se i u rječniku iz 1691 Vece Mihaljina te u dubrovačkom zakonu (Cestnik, 2021). U istom stoljeću, u Splitu, spominje se *moreška* u kojoj se tuku Mauri i Turci. Osim toga javlja se i korčulanska *moreška*, onakva kakvu je i danas znamo. Ples postaje prvenstveno zabava, spominju se *svatovski plesovi*, *plesovi na crkvenim sajmovima* te *ples u dvoje* koji se međusobno drže za maramicu. U 18. stoljeću, u Zagrebu se organiziralo najviše plesnih zabava od strane grofice Marie Stubenberg. Voljela je organizirati *plesove pod maskama*, što je bila novost za skroman društveni život u Zagrebu. U 19. stoljeću ples ulazi u modu te se sve češće izvodi, u plemićkim kućama, u Banskim dvorima i na Markovom trgu. Utjecaj Europe vidi se u sve češćem izvođenju polke, mazurke, kolomejka i drugih plesova. U 20. stoljeću razvijaju i transformiraju se polka i valcer, a kolo ostaje najmanje promijenjen oblik plesa. Drugi svjetski rat utječe na vrednovanje čuvanja starih običaja i folklorne baštine pa se počinju snimati dokumentarni filmovi o narodnim običajima, nošnjama i plesu. Važno je spomenuti Anu Maletić, plesnu umjetnicu, pedagoga, koreografa, kao jedan od najvećih i najbitnijih utjecaja na suvremeni ples u Hrvatskoj. Njen glavni cilj je bio spojiti suvremeni ples i nacionalnu plesnu baštinu. Zbog nje Zagreb postaje glavna središnjica suvremenog scenskog pokreta. 1954. godine osnovala je prvu plesnu školu za suvremeni ples u Hrvatskoj.

4. Plesovi u predškolskoj dobi

Uz kompetentne i stručne voditelje, primjenjivanje plesa u radu s djecom u predškolskoj ustanovi, značilo bi da se djeci pristupa s najadekvatnijim izborom aktivnosti za njihov razvoj. Programski sadržaji bi se trebali vješto odabrati i raspodijeliti kako bi se prilagodili mogućnostima djece. Šimunović i sur. (2005) navode neke vrste plesova koji su primjereni za djecu predškolske dobi, kao što su narodni plesovi, društveni plesovi i standardni plesovi. Odlučila sam navesti folklor, ritmičku gimnastiku te balet kao tri vrste plesa koja djeca te dobi upisuju i koja ih najviše zanimaju.

4.1. Folklor

Folklor je sačuvana kulturna baština nekog naroda, u glazbenom ili likovnom izražaju u kojem stvaralac ostaje nepoznat. Temelji se na tradiciji zajednice koju onda pojedinac ili grupa uče i reproduciraju usmeno i oponašanjem. Wiesler (2008) govori kako bavljenje folklorom proizlazi iz nostalgije urbaniziranih društva za izgubljenim prirodnim stanjem. Folklorom se izražava socijalni i kulturološki identitet neke zajednice (Bogdanić, 2019). Djeca kroz folklorne plesove uče pokrete i korake te osim toga uz pjevanje upoznaju se s pjesmama. Tako uče svoju tradiciju, pogotovo ako u grupi ima djece iz različitih krajeva djeca će imati još veću želju naučiti ples svojeg kraja ili kraja svog prijatelja. Kroz folklor djeca ne uče samo pokrete i pjesme već sve vezano uz određeni folklorni ples. Djeca uče o nošnjama, povijesti tog plesa i svega vezanog uz njega, nadalje uče i različita narječja pošto pjesme iz različitog kraja imaju drukčija narječja. Bitno je djeci već od predškolske dobi približiti običaje i ljepotu koju pružaju narodni plesovi, kako bi djeca znala cijeniti i čuvati folklorno nasljeđe (Knežević, 2005). Zato je važno da odgojitelj pruža mogućnost učenja folkloru u svom radu, bilo to na satovima tjelesne i zdravstvene kulture ili na različitim priredbama. Za djecu koja iskažu interes za folklor nakon učenja o njemu u vrtiću, postoje folklorne radionice za djecu. Najčešće se održavaju u vrtićima ili u nekim vrtićkim skupinama ovisno o intenzitetu i volji odgojitelja. Osim toga, pojedina kulturno-umjetnička društva imaju skupine za djecu.

4.1.1. Igre s pjevanjem

Igre s pjevanjem su zapravo folklor koji su djeca sama smišljala i stvarala stoljećima, te se on prenosio s koljena na koljeno. Takav folklor u sebi sadržava plesne i glazbene sadržaje. „U dječjem folkloru, a to su u glazbeno-plesnom segmentu igre s pjevanjem, djeca su sinkretizirala sve aspekte glazbe: svoje stvaralaštvo, sviranje, pjevanje i pokret uz glazbu“ (Gospodnetić, 2015; str. 306). Do pojave radija i drugih nositelja zvuka djeca su se najčešće

igrala pjevajući kako bi imali glazbu. U igrama s pjevanjem zadržala su se pravila koja su sama djeca stvorila. Igre s pjevanjem počinju biti prisutne već oko druge godine života, a najčešće su u četvrtoj ili petoj godini života (Prvčić i Rister, 2002). Djeca zapravo ne znaju da se na folkloru rade igre s pjevanjem i to igre s pjevanjem koje su naučili i koje rado igraju u vrtiću. U ranije spomenutim folklornim radionicama djeca uče igre s pjevanjem koje nisu još učili u vrtiću, to jest manje poznate igre s pjevanjem. Tim djeca koja idu na folklorne radionice, povećavaju svoj fond igara. Postoje dvije vrste igara s pjevanjem: *igre s pravilima* i *igre pretvaranja* (dramatizacija). Ovisno o igri s pjevanjem, pravila mogu biti jednostavna kao hodanje ili plesanje u kolu ili kompliciranije gdje djeca trebaju nešto pogađati ili glumiti. Igranje igara s pjevanjem u cijelosti zadovoljava potrebu djece za plesom (Gospodnetić, 2015).

4.2. *Ritmička gimnastika*

„Ritmička gimnastika spada u konvencionalno-estetske sportske aktivnosti. To su one aktivnosti koje sadrže estetski oblikovane i koreografski postavljene acikličke kretnje strukture što se izvode u standardnim uvjetima“ (Wolf-Cvitak, 2000; str.17). Ritmička gimnastika je specifičan oblik plesne strukture koja koristi prirodne oblike kretanja, rekvizite kao što su lopta, обруч, vijača, čunji i traka, te glazbenu pratnju. Uz to ritmička gimnastika teži estetskom izražavanju i vrhunskom sportu. Prema Šumanović i suradnicima (2005) ritmička gimnastika je zapravo u jednostavnom obliku prisutna u programu tjelesne i zdravstvene kulture, dok su složeniji oblici pogodni za djecu mlađe školske dobi. Kao i ostali do sad spomenuti plesovi, ritmička gimnastika ne utječe samo na tjelesni razvoj već i na emocionalni razvoj. U plesu je jako bitno imati osjećaj za grupu te je pratiti, što djeca predškolske dobi nemaju jer se nalaze u egocentričnoj fazi. Zbog grupnog sudjelovanja u plesu, kod djece predškolske dobi razvijaju se i socijalne vještine. Ovako djeca od malena već mogu učiti različite obrasce ponašanja, te im ti obrasci pomažu u odnosima s drugim ljudima. Na plesu djeca mogu naučiti kako se ponašati u određenim socijalnim situacijama u kojima se možda ne bi našli u vrtiću ili kod kuće. Neljak (2009) govori o tome kako se kroz ples djeca psihički rasterećuju jer plesom dijete pripisuje svoje strahove igračkama. Samim time ples je čuvar psihičkog zdravlja djeteta jer se kroz ples mogu realizirati aktivnosti i sadržaji koji se u stvarnosti ne bi mogli provesti (Vuković, 2020). Osim na emocionalni razvoj, ples djeluje i na intelektualni razvoj jer potiče mišljenje i stvara virtualne predodžbe i tako nadopunjava praznine u svom znanju.

4.3. Balet

Gardner (1993) u svojoj teoriji višestrukih inteligencija govori kako ples spada pod tjelesno – kinestetičku inteligenciju. Takva vrsta inteligencije jako je često zanemarena u školskom kurikulumu, a pogotovo u ranom i predškolskom kurikulumu. Bognar, Matijević (2005) upozoravaju kako tradicionalno održavanje nastave gdje djeca sjede potiče na agresivnost, te da se taj problem može riješiti dodavanjem kreativnog pokreta u nastavi. Kreativni pokret služi kao sredstvo za trošenjem energije u kojem djeca uče o empatiji, poštivanju različitosti, uvažavanju suradnika te kreativnoj suradnji. Bonbright (2010) govori kako ples u odgojnim ustanovama nema cilj da stvara profesionalne plesače, već da motivira djecu da se bave plesom i da ga zavole. Kao i sve vrste plesova do sada, djeci se najprije treba objasniti što je uopće balet te se upoznati s njime. Može ga se uvesti u plan rada, kako bi se djeca upoznala s njim, a zatim one koji se zainteresiraju i htjeli bi se baviti time uputiti u plesnu školu. Jedna od aktivnosti koje bi se mogle provoditi, a uključena je u kurikulum je slušanje glazbe. Kako bi se djeca upoznala s baletom preporučljivo je slušati nekoliko najpoznatijih baleta. Za vrijeme slušanja glazbe djeci se može objasniti o čemu se radi u baletu kojeg slušaju, upoznat ih s nekoliko zanimljivosti, a ako djeca pokažu interes napraviti i projekt na temu baleta. Osim toga, balet možemo spomenuti i na tjelesnoj i zdravstvenoj kulturi. Dok se zagrijavamo s djecom objasniti da se na primjer čučanj u baletu zove *plie*, a stajanje na prstima *releve*.

5. Razvoj predškolskog djeteta

„S kineziološkog se stajališta rano i predškolsko razdoblje djeteta posebno očituje u razvoju motorike, morfoloških obilježja te motoričkih i funkcionalnih sposobnosti koje prate vrlo intenzivne promjene“ (Petrić, 2019; str. 19). U ranoj i predškolskoj dobi rast i razvoj je izuzetno ubrzan. To je razdoblje najintenzivnijeg razvoja motorike, a posebno se očituje preko centralnog živčanog sustava. Osim što se rast i razvoj očituju po biološkim zakonima, očituju se i pod utjecajem okoline, odnosno svega što dijete okružuje i prati. Skelet djeteta se postupno okoštava, kostur je mekan i elastičan i time podložan promjenama. Ponajprije se razvijaju veće mišićne skupine, a nakon toga manje mišićne skupine.

5.1. Razvojna razdoblja djece predškolske dobi

5.1.1. Razdoblje od 1. do 2. godine

Karakteristični su nesigurni i nezgrapni pokreti, koji se s vremenom stabiliziraju i usavršavaju. Na početku ove faze koordinacija se hodaњem tek uspostavlja. Relativno brzo dolazi do sigurnog hodaњa na punom stopalu te vještog mijenjanja smjera. Hod se koristi tokom guraњa, vučenja ili nošenja igračkaka. Po stepenicama hodaјu tako što koriste jednu po jednu nogu.

5.1.2. Razdoblje od 2. do 3. godine

Hod postaje poprilično dobro koordiniran i vrlo siguran. Dijete je u mogućnosti trčati na ravnom stopalu i to bez promjene smjera, ali mu put zaustavljanja dugo traje. U ovoj dobi dijete koristi različite skokove u mjestu te može doskočiti na obje noge s povišenja do desetak centimetara. Počinje koristiti sve zglobove na rukama, te mu fina motorika šake uvelike napreduje. Starc i suradnici (2004) naglašavaju, kako u razdoblju od druge do treće godine, osnovna dostignuća u motorici su daljnje usavršavanje kontrole hodaњa, stajaњa i radnje koje se izvode rukama.

Predškolska dob – od 3. do 6. ili 7. godine:

- a) Od 3. do 4. godine – mlađe predškolsko doba,
- b) Od 4. do 5. godine – srednje predškolsko doba,
- c) Od 5. do 6. ili 7. godine – starije predškolsko doba.

-Podjela po Findaku (1995)

5.1.3. Razdoblje od 3. do 4. godine (mlađa dobna skupina)

U tom razdoblju djeca su ovladala osnovnim prirodnim oblicima kretanja kao što su puzanje, hodaње, trčanje, skakanje, penjanje i tako dalje. Međutim, njihov motorički razvoj je skroman, pokreti su relativno spori, površni i skromni. Zbog toga kineziološke strukture pokreta moraju biti manje zahtjevne, trajanje zadane aktivnosti ne bi trebalo biti duže od 10 do 15 minuta. Gledano s tog stajališta plesna aktivnost bi trebala ispuniti potrebu za kretanjem (puzanje, skakanje, trčanje) dok je rezultat najmanje bitan. Hod djeteta postaje gotovo identičan hodu odrasle osobe, a trčanje postaje skladnije i dolazi do brže promjene smjera. Dijete u ovoj dobi počinje koristiti jednonožne poskoke, ne samo sunožne. Nadalje, djeca mogu čučnuti te se podići iz istog položaja i k tome održati ravnotežu na prstima. Dok hodaјu prenose težinu tijela

na prednju trećinu stopala. Kratkotrajno mogu stajat na jednoj nozi i dok se penju stepenicama izmjenjuju noge. Sve su to pokazatelji napretka u koordinaciji te je ovo razdoblje pogodno da se djeca počnu baviti plesom. Tada su jako emocionalno povezani s roditeljima što može otežati odlaske na ples i rad u grupama, ali upravo zbog toga djeci se omogućuje socijalizacija i vježbanje komunikacije s drugom djecom. Nakon nekog vremena, djeca stupaju u svjesne kontakte s drugima, počinju proširivat krug ljudi te se sve više socijaliziraju. Samim time sudjelovanje u plesnim aktivnostima koje zahtijevaju podjele u grupe ubrzat će i unaprijedit njihov razvoj. Od odgojitelja se očekuje da se djecu u ovom razdoblju nauči osnovne položaje i svrstavanje u kolonu, vrstu i krug. U mogućnosti su ponavljati zadane pokrete i slijediti upute odgojitelja. Djeca u toj dobi imaju kratak period koncentracije i vole više pričati nego slušati. Upravo zbog toga bitno je da sat traje 25 minuta, te da postoji veći broj različitih igara i naravno odgojitelj koji će uspjeti zainteresirati djecu.

5.1.4. Razdoblje od 4. do 5. godine (srednja dobna skupina)

Kod djeteta se povećava sposobnost za kretanje, dijete je brže, točnije i spretnije pri izvođenju zadanih pokreta. Djeca u to vrijeme razlikuju smjer kretanja (naprijed-nazad), počinju se bolje snalaziti u prostoru i potrebno im je manje napora da svladaju zadaće koje su vezane uz izvođenje određenih pokreta ili kretanja (Findak, 1995). Kineziološka struktura pokreta u ovoj dobi može biti malo zahtjevnija jer ih djeca izvode s puno manje napora. Djeca razumiju pravila igre, ali i dalje trebaju biti jednostavnih struktura. Djetetov hod je vrlo precizan te može prekoračiti prepreku do visine koljena. Isto tako, može neprekidno skakati u mjestu duži period i k tome izmjenjivati noge ako su skokovi jednonožni (Petrić, 2019). Četverogodišnjaci već hodaju kao odrasle osobe, suprotna ruka, suprotna noga s prirodnim zamahivanjem ruku. Kada trče na prstima imaju nagib gornjeg dijela tijela prema naprijed, te trče različitim brzinama. Koordinacija im je poboljšana u svim dijelovima tijela, zbog toga mogu izvoditi određene motoričke zadatke rukama i nogama koje prije nisu mogli izvoditi. Ravnoteža na prstima im je puno bolja te mogu skakati ne samo na jednoj nozi već i u svim smjerovima, bilo to u dalj, u vis ili u dubinu. U četvrtoj godini života dijete prolazi burnu razvojnu fazu (Starč i sur., 2014). Dolazi do čestih ispada, gdje dijete prelazi dopuštene granice ponašanja u mnogim područjima. Na zahtjeve odgojiteljice često zna imati ispade bijesa, udarati nogama i rukama ili bježati. Unatoč tome, dijete je zaigrano, voli komunicirati te mu je govor važniji od slušanja. Počinje se fokusirati na jedan interes koji ga zanima i upravo zbog toga satovi plesa mogu biti dulji jer dijete razvija veću i bolju koncentraciju. U tom razdoblju djeca se vole igrati pretvaranja, pa je jedna od dobrih plesnih aktivnost kada dijete mora plesati kao

neki predmet ili osoba. Puno će ih više zanimati raditi neku predstavu s određenim plesnim ulogama.

5.1.5. Razdoblje od 5. do 6. ili 7. godine (starija dobna skupina)

„Za djecu starije dobne skupine (od pet do šest godina) karakteristično je ne samo to da im je, u usporedbi s prethodnim razdobljem, mnogo povećana sposobnost kretanja nego i to da su snažnija i izdržljivija, pa, primjereno tome, i spremnija za uključivanje u različite oblike tjelesnih aktivnosti“ (Findak, 1995; str. 31). U ovom razdoblju djeca su sposobna kretnje i pokrete izvoditi brže i točnije i osim toga prostorna orijentacija im je puno bolja. Promjene okoline i promjene izazvane pod utjecajem tjelesnog vježbanja ne utječu toliko na djecu, postaju otpornija na njih. Nadalje, zbog razvijene motorike te razvijenih mišića podnose duža opterećenja i zbog toga im tjelesne aktivnosti mogu trajati do 35 minuta. Igre u ovoj dobnoj skupini počinju biti teže i zahtjevnije te imaju nešto složenije kineziološke strukture pokreta i pravila. Djeca počinju imati puno više samopouzdanja u sebe i svoje mogućnosti, prema tome su spremna za veće izazove. Dijete u ovom razdoblju ima puno veću kontrolu nego prije, koordinacija i ravnoteža mu omogućuju zahtjevnije i složenije pokrete. Osim koordinacije i ravnoteže, vidljiv je napredak u finoj motorici te u razvoju preciznosti i fleksibilnosti. Stečene motoričke vještine vide se u kombiniranju raznovrsnih pokreta i oblika kretanja. Mogu hodati na prstima bez da spuštaju pete na pod, hodati postavljajući stopalo ispred stopala, te stajati na jednoj nozi duže od pet sekundi. Sve navedene motoričke sposobnosti jako su bitne za bavljenje plesom. Nadalje, za ples je bitno da u ovoj dobi dok slušaju glazbu, fizički reagiraju na nju i prate ritam. Dolazi do individualnih razlika, općenito, ali i među spolovima. Najčešće te razlike imaju tendenciju da ostanu trajne. Kod djevojčica je bolje razvijena koordinacija, a kod dječaka se pokazuje najveći interes za sportove. Petogodišnjaci su vrlo privrženi roditeljima, a pogotovo majci, te često vole više svoj dom od vrtića ili plesne dvorane. Šestogodišnje dijete skladno je i smireno te iskustva koje je stekao prijašnjih godina provedenih u plesno – ritmičkom odgoju dati će mu veliku svijest o vlastitom pokretu i tijelu. Ako dijete tek u ovom razdoblju pokaže interes za područje plesa, ne bi trebalo imati problema svladati propušteno. Samoinicirana želja djeteta za proširivanje svojih motoričkih aktivnosti trebala bi biti podržana od okoline koja ga okružuje. U plesnom odgoju šestogodišnjacima treba prepustiti inicijativu kada je to moguće. Nastavnik ne bi trebao nametati gotove vježbe, već poticajima djecu dovesti do željenog cilja. Isto tako bitno je naglasiti kako je upotreba glazbe bitna jer će djeca ove dobi više voljeti slijediti ritam glazbe nego nastavnikove upute (Maletić, 1983).

6. Utjecaj okoline na odabir plesnih aktivnosti

6.1. Utjecaj plesa na razvoj djeteta

U predškolskoj dobi, motoričko gibanje je osnovni oblik djetetove aktivnosti te način kako spoznaje i komunicira s okolinom. U toj dobi izražena je potreba za kretanjem i hiperaktivnosti, s tim se djetetov organizam nalazi u dinamičkom razvoju. Poznato je da s aspekta odgoja i obrazovanja motoričko je gibanje nezamjenjivo sredstvo za djetetov svestran razvoj. Primjena sadržaja kineziološke kulture iznimno je važna u radu s djecom predškolske dobi kako bi im omogućila normalan rast i razvoj. Nadalje, primjenjivanje plesa u radu s djecom je također od iznimne važnosti jer pozitivno utječe na razvoj mnogih sposobnosti kod djece. Razvija im se osjećaj za pokret, osjećaj za ritam te osjećaj za estetiku izvođenja pokreta i vizualizaciju vlastitog položaja tijela u grupi. Osim toga razvijaju se i neke osnovne motoričke sposobnosti kao što su ravnoteža, snaga, brzina, fleksibilnost i koordinacija koje su izuzetno važne za daljnji razvoj djeteta. Uz ples djeca se ne razvijaju samo motorički već i emocionalno. Razvijaju sposobnost kreativnog stvaralaštva i izražavanja, kroz improvizaciju i primjenjivanjem različitih kretnji i pokreta. Ples utječe vrlo stimulativno na djecu, pa je zbog toga jedna od najprimjerenijih aktivnosti u radu s djecom predškolske dobi. Rezultati istraživanja (Bonacin i suradnici, 2010) potvrđuju da je eksperimentalni program u kojem su se gotove sve aktivnosti temeljile na plesnim sadržajima, izazvao značajne promjene u svim prostorima motorike kod djece, u usporedbi s primarnim programom. Djeca imaju spontanu potrebu za plesom i kretanjem, te vole igru i nadmetanje sa drugom djecom. Zbog toga je najbolje ples uvesti kroz igru. Postoje razne igre koje uključuju ples, tako da djeca ni ne shvaćaju zapravo da uče ples ili plesne korake. Ples nije samo umjetnost, djeca kroz ples uče i razvijaju i matematičke vještine. Trideset i tri sata plesa ne uključuju samo ples već i osnovno brojanje, određivanje smjera i pozicije pokreta, te mjerenje i matematičke oblike. Kod uvježbavanja koreografije potrebno je brojati korake, uče se smjerovi kretanja i pozicije ruku i nogu. Janković (2016) govori kako plesno-ritmički odgoj potiče razvoj svih inteligencija te da metodički postupci razvijaju: kreativnost, kritičko mišljenje i pro socijalno ponašanje. Kroz ples djeca uče pojam timskog rada, te pravilno komuniciranje sa svojim vršnjacima isto tako i slušanje drugih.

6.2. Utjecaj odgojitelja

Uloga odgojitelja, jedna je od najvažnijih djetetovih utjecaja, ne samo na poticanje plesnih struktura već i na poticanje svih drugih kompetencija u različitim razvojnim kategorijama (Slunjski, 2011). Djeca provode veliki dio svog djetinjstva u vrtiću. U *tradicionalnom kurikulumu* slika djeteta je glasila da je dijete nesamostalno, nerazvijeno biće to jest odrasla osoba u malom. Polazište kurikuluma je bilo znanje. Znanje se prenosilo poučavanjem, odnosno transmisijom. Odgojitelj je bio dominantan i koristio je frontalni oblik rada. Režim dana i osmišljeni planovi se nisu mogli mijenjati. Nadalje, sva djeca su istovremeno izvodila istu aktivnost, neovisno o njihovim individualnim razlikama, sposobnostima, znanjima i interesima. Za ples nije bilo ni mjesta ni vremena, te se nije uklapao u tadašnji kurikulum. Smatrao se nepotrebnim. Najbliža poveznica plesu bila je tjelesna aktivnost koja se provodila u dvorani kao sat kineziološke kulture. Dolazi do velike promjene s dolaskom *suvremenog kurikuluma*. Slika o djetetu kao kreativnom, socijalnom i neponovljivom biću s puno potencijala. Polazište samog kurikuluma je dijete, te njegovo osamostaljivanje. Dijete svoje znanje izgrađuje kroz vlastito djelovanje i u suradnji s drugima. Integrirano učenje prema dječjim individualnim potrebama i interesima uz uvažavanje dječjih prava (Slunjski, 2008). Postoje velike uporišne točke uz veliku fleksibilnost. Režim dana se prilagođava djetetovim individualnim potrebama. Sve je češći individualni odgojno-obrazovni rad i rad u malim skupinama. Odgojitelj u dijalogu i ravnoteži s djecom stvara; sluša i promatra djecu; bilježi i zaključuje; po potrebi se uključuje u aktivnost. Temeljem promatranja djece stvara okvirne planove čija će realizacija ovisiti o interesu djece. „I konačno u vrtiću želimo kreirati okruženje za učenje koje nas izaziva, motivira i uključuje djecu u učenje“ (Ravnić. 2015; str. 17).

Centar za istraživanje djetinjstva, Učiteljskog fakulteta u Rijeci okuplja sve zainteresirane pojedince iz područja ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja te potiče razmjenu primjera iz kvalitetne odgojno obrazovne prakse. U centru je afirmirana Nova paradigma djetinjstva koja govori da je dijete osobnost već od rođenja i treba ga se ozbiljno shvaćati i poštovati. Isto tako dijete je socijalni subjekt koji participira, konstruira i u velikoj mjeri određuje svoj vlastiti život i razvoj. Djetinjstvo je proces socijalne konstrukcije, koji djeca i odrasli zajednički izgrađuju. Također, djetinjstvo je proces koji se kontekstualizira uvijek u relaciji s određenim prostorom, vremenom i kulturom te varira s obzirom na različitost uvjeta i kulture u kojima se događa (Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, 2014.)

6.2.1. Dokumentacija odgojitelja

Kako bi odgojitelj mogao ostvariti sve navedene točke suvremenog kurikuluma mora bilježiti individualne razlike djece. Kako bi uspio u tome potrebno je dokumentirati dječje učenje. Dokumentacija je materijal koji služi kao svjedočanstvo o nekom prošlom događaju, pojavi, osobi, o povijesnim zbivanjima uopće; građa kojom se potkrepljuju neke tvrdnje (Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021). Dokumentacija je zapravo komunikacija s djecom. Dokumentaciju ne prikupljamo kako bi smo procijenili dijete nego kako bismo ga razumjeli; kako bi smo otkrili njegove interese i procese učenja. Odgojiteljima dokumentacija omogućava kvalitetniju samorefleksiju. Pomaže odgojitelju u osvještavanju vlastite implicitne pedagogije te radu na sebi i svojim profesionalnim vještinama i znanjima. Etnografska/anegdotska bilješka je pisani zapis o tome što je dijete napravilo ili reklo u kontekstu rutine ili aktivnosti, za vrijeme boravka u grupi. Bilješke trebaju biti opisi što su djeca radila u grupi, a ne njihove subjektivne procjene djeteta. Upravo dijalog, to jest razmjena različitih gledišta i perspektiva, potiče višu razinu razumijevanja i znanja od one koju bi bilo koji pojedinac mogao doseći sam (Slunjski, 2011). Kako bi odgojitelj uveo plesne strukture u svoj odgojno-obrazovni rad bitno je dokumentirati svoju grupu. Kao što sam već navela, dokumentacijom možemo saznati koju točno djecu interesira ples. Možemo saznati što točno misle o njemu; što ples znači; da li bi voljeli češće plesati i tako dalje.

6.2.2. Uloga odgojitelja

Jedna od osnovnih uloga odgojitelja je promatranje djece u njihovim svakodnevnim aktivnostima. Takvim pristupom stječu uvid u dječje razmišljanje o svijetu koji ih okružuje i na koji način ga doživljavaju. Kako navodi Slunjski (2008) u samom radu s djecom istaknuta je potreba da se učenje učini vidljivim. Kako bi smo slušali i promatrali dječje aktivnosti, od odgojitelja se zahtijeva razumijevanje verbalnog, ali i mnogih drugih simboličkih iskaza djece. Kvalitetno odgojno-obrazovno djelovanje odgojitelja polazi od uvida u trenutačno znanje i razvojne stadije djece. „Ako se želi pravilno raditi s djecom predškolske dobi, jedan od temeljnih uvjeta jest da se sve radi u skladu s karakteristikama njihova rasta i razvoja, te osobinama i sposobnostima“ (Findak, 1995; str. 17). U radu s djecom predškolske dobi trebamo biti svjesni da zapravo djeca od odraslih očekuju i žele samo jedno, a to je da ih razumiju. Kako bismo uspjeli razumjeti djecu moramo ih poznavati, a to će biti utoliko lakše ako poznajemo razvojne osobine djece predškolske dobi. Unatoč tome, što su načelno razvojne osobine i karakteristike kod sve predškolske djece jednake, ipak postoje razlike i iznimke za neku djecu. Zbog toga nije samo dovoljno poznavati koje su to razvoje osobine predškolske djece, već

trebamo djecu poznavati pojedinačno te znati njihove mane, vrline, želje i potrebe. Osim uvažavanja razlika koje postoje među pojedinom djecom, treba uvažavati i razlike u spolu.

6.2.3. Istraživanje dječje ekspresivnosti

Istraživanje na temu „Uloga odgajatelja u poticanju dječje ekspresivnosti pokreta na poticaj instrumentalne glazbe“ provele su doc. dr. sc. Mirna Marić i Danijela Nurkić, mag. paed (2014). u sklopu umjetničke organizacije Kreativni laboratorij suvremenog kazališta – KRILA u Rijeci. Istraživanje se provodilo u razdoblju od četiri tjedna, u svibnju 2013. godine. Ispitanici istraživanja bila su djeca iz predškolske skupine „Igraonica“ koja su bila uključena u redovni program odgojno obrazovne ustanove. Skupina „Igraonica“ imala je četrnaestero djece, od kojih je bilo osam djevojčica i šest dječaka u dobi od šest i pol do sedam i pol godina. Osim njih u istraživanju su sudjelovala djeca rane školske dobi koja su uključena u izvanškolski edukacijski program scenske igraonice u dobi od šest do devet godina. Podaci su bili prikupljeni promatranjem istraživača te je istraživanje uvažilo standarde propisane Etičkim kodeksom istraživanja s djecom. Glavni cilj istraživanja bio je dobiti odgovor na pitanje kolika je uloga odgojitelja na tjelesni, socijalni, intelektualni, emocionalni i duhovni razvoj svakog djeteta. Njegova kognitivnog, kinestetskog, afektivnog i estetskog doživljaja samog pokreta i plesa. Postavljena su četiri pitanja prije provođenja samog istraživanja, te je jedno od pitanja glasilo: Kakva je uloga odgojitelja u poticanju dječje ekspresivnosti pokreta na poticaj instrumentalne glazbe? Kako bi prepoznali emocionalno značenje izazvano glazbenim podražajem, rad istraživanja podijelili su na četiri aktivnosti. Četiri aktivnosti su bile: *igre upoznavanja*, *igre zagrijavanja*, *pokret/dramske igre/zvučne igre* i *improvizacija pokreta uz glazbu*. Kako bi se djeca opustila i međusobno bolje upoznala istraživanje je započelo igrom upoznavanja. Kroz ovu igru stvara se pozitivna atmosfera u grupi, djeca jačaju samopouzdanje te razvijaju jači osjećaj pripadnosti grupi. Djeca se u ovoj igri prepuštaju mašti, raznim ulogama i tako razvijaju svoju kreativnost. Najvažniji cilj dramskih igara je omogućiti djeci predškolske dobi iskustveno sazrijevanje i kvalitetnije odrastanje. Prema Mouratidou (2005) igre i dramske aktivnosti mogu omogućiti zaigranu i oslobođenu atmosferu te suradnju i povjerenje među djecom kao i s odgojiteljima. U igrama pokreta od djece se tražio ekonomičan i pravilan, lijep i koordiniran pokret u odnosu na estetsku vrijednost. Nadalje, tražilo se uspostavljanje odnosa između vlastitog tijela i prostora te između vlastitog tijela i drugih ljudi. U igrama glasa učili su temeljne tehničke vještine kao što su zagrijavanje i opuštanje. Takve vještine pomažu kod fizičkog i psihičkog (emocionalnog) prirodnog izražavanja glasom. Kao sredstvo izražavanja, u igrama ritma primjenjivali su pljeskanje, tjeloglazbu, glas i pokret. U igrama ritma djeca uče o ritmu

kao pokret gibanja u vremenu i osnovne ritamske figure. Improvizacijom možemo izraziti svoj unutrašnji život te otkriti vlastiti urođeni ritam. Improvizacija dovodi do upoznavanja sebe i svojih sposobnosti i oslobađanjem kreativne energije. Bit ovog istraživanja bila je improvizacija ekspresivnosti dječjih pokreta uz glazbu. Glazba djeci pomaže kod improvizacije pokretom te obogaćuje njihove doživljaje. Razigrana i brza skladba probudila je dječju znatiželju i dobro raspoloženje, dok opuštajuća i spora skladba je pridonijela osjećaj smirenosti djece u obje grupe. Istraživanje je pokazalo da slušanje instrumentalne glazbe, neovisno o žanru, potiče djecu na stvaralaštvo kroz pokret (ples) budi u njima pozitivne emocije. Kako bi djeca mogla razvit maštu i kreativnost kroz ples ovisit će o njihovom raspoloženju, a ponajviše o odgojiteljevom pozitivnom pristupu prema glazbi. U procesu kreiranja aktivnosti najvažnija je uloga odgojitelja, koji treba posjedovat vještinu motiviranja djece na slobodno izražavanje. Istraživanje je dokazalo da se pokreti djece uključene u redovni program odgojno obrazovne ustanove razlikuje od djece koje su uključena u izvanškolski edukacijski program scenske igraonice. Dakle, polaznici izvanškolskog edukacijskog programa slušanje glazbe popratili su usklađenim pokretima, prenoseći glazbeni doživljaj u pokret, dok su djeca uključena u redovni program slušanje glazbe doživjeli kao svaku drugu aktivnost. Pošto su djeca koja polaze izvanškolski edukacijski program već naučila određene glazbene spoznaje i stekli glazbena iskustva, prilikom improvizacije pokazali su snažniji glazbeni doživljaj. Isto tako, na temelju glazbenog doživljaja svjesnije su plesali od djece koja pohađaju samo redovni program. Zaključak ovog istraživanja je da djeca kroz improvizaciju razvijaju kinestetički senzibilitet osvještavajući doživljaje koje izaziva samo tijelo u pokretu. Ples razvija motoriku tijela, kreativno izražavanje i komunikaciju putem plesnog pokreta, potiče stvaralački pristup pokretu te razvija smisao za estetiku pokreta. Nužno je poticati djecu na aktivnu suradnju u stvaralačkom procesu pomoću primjerene glazbe zbog velikih mogućnosti uporabe pokreta, ritma i glazbe u poticanju i razvijanju kreativnosti kod djece. Pozitivni rezultati ovog istraživanja ukazuju na potrebu integriranja slušanja instrumentalne glazbe koja potiče ekspresivnost dječjeg pokreta.

6.3. Utjecaj roditelja

6.3.1. Slobodne aktivnosti

Ples i sve plesne aktivnosti mogu biti sastavni dio slobodnih aktivnosti djece predškolske dobi. Slobodne aktivnosti djetetu prije svega trebaju biti zanimljive i zabavne jer one ispunjavaju djetetovo slobodne vrijeme. Osim što mu moraju biti zabavne i zanimljive, moraju mu pružati mogućnost za razvoj osobnih potencijala. U vrtiću se u odgojnim skupinama razvijaju raznovrsne slobodne aktivnosti ovisno o interesima i mogućnostima djece. Slobodne

aktivnosti podižu kvalitetu odgojnog rada neke skupine. Smisao slobodnih aktivnosti je omogućiti i stvoriti uvjete kako bi se što više djece uključilo u različite organizacijske oblike u kojima će pronaći smisao i zadovoljstvo te shvatiti vlastite potrebe (Mladinov, 2019). Aktivnosti koje su drugačije nego one koje se primjenjuju u vrtiću, pomažu djetetu da stvara nova iskustva i prijatelje, te otkriva i prihvaća svoje jake strane, ali i ograničenja. Na koliko će aktivnosti i na koliko će različitih vrsta aktivnosti dijete ići ovisi o njegovim interesima i dobi. Za neku djecu jedna aktivnost je sasvim dovoljna, dok za drugu nije jer ih zanima više stvari te više toga žele isprobati. Stoga je potrebno kao roditelj pratiti djetetov interes i ritam (Bačkonja, 2018). Česta je pojava da djeci tijekom godine padne motivacija te žele odustati od odabrane aktivnosti. Uloga roditelja je da s djetetom razgovaraju o mogućim uzrocima za odustajanjem te da probaju naći rješenje. Djetetova želja za odustajanjem najčešće je potaknuta osjećajem neuspjeha u odnosu na svoje vršnjake. U tom slučaju važno je razgovarati o očekivanjima koje dijete ima za samoga sebe te mu naglasiti da je najbitnije dobro se osjećati zbog uloženog truda i pratiti vlastito napredovanje, a ne tuđe. Svake nove pedagoške godine može doći do nove potencijalne opcije za djetetovu slobodnu aktivnost. Ako dođe do toga, veliki broj roditelja muče pitanja poput: što napraviti u toj situaciji; kako organizirati slobodno vrijeme djetetu i kako odabrati slobodnu aktivnost koja bi bila najbolja za njega. Kao roditelj treba saznati što točno dijete zanima i privlači te otkriti čime se želi baviti. Nadalje, vidjeti koliko dijete ima slobodnog vremena koji dan i je li moguće odabranu slobodnu aktivnost uskladiti sa režimom života obitelji. Prije nego što roditelji i dijete donesu konačnu odluku, bilo bi korisno organizirati zajednički odlazak na slobodnu aktivnost kako bi dijete steklo dojam sviđa li mu se aktivnost i želi li ju nastaviti. Dijete mora aktivno sudjelovati u svim fazama odabira slobodne aktivnosti, a uloga roditelja je da na nenametljiv način potiče dijete na upis slobodne aktivnosti.

6.3.2. *Kompetentan roditelj*

Kompetentan roditelj je onaj pojedinac koji sebe doživljava kao osobu koja ima kontrolu nad svojim roditeljstvom te odnosu s djetetom i dobro se osjeća u svojoj ulozi (Ljubetić, 2012). Takav roditelj mora posjedovati sposobnost slušanja, razumijevanja, poticanja i prihvaćanja svog djeteta. Osim toga treba uspješno zadovoljavati i prepoznavati emocionalne, psihičke, duhovne i tjelesne potrebe svog djeteta. Nadalje, kompetentan roditelj predškolskog djeteta treba biti dovoljno educiran i informiran i k tome biti višestruko senzibiliziran. Važno je da kao roditelj poznaje obilježja dječjeg razvoja, te veliku pozornost daje sposobnostima i potrebama svojeg djeteta. Ljubetić (2012) ističe bitnost osiguravanja društvene podrške u obliku radionica,

programa i seminara koje će kontinuirano promicati ulogu roditelja i pružati stručnu potporu i informacije roditeljima. Roditelj prilikom vlastite samoprocjene kompetentnosti uspoređuje stvarno i željeno roditeljstvo te ponašanja i postignuća. Potrebno je da se roditelja osposobi za trajnu i djelotvornu samoprocjenu koja će ga moći usmjeriti prema kvaliteti i bitno je zapamtiti da je to proces koji traje i ne završava, već se stalno podiže razina pedagoške kompetentnosti roditelja.

6.3.3. *Roditeljska potpora djeci*

Ljubetić (2012) spominje kako se djecu treba shvaćati kao inteligentne, znatiželjne, aktivne i kompetentne osobe koje su vrijedne poštovanja, sa svojim potrebama i pravima koje roditelji moraju uvažavati, razumjeti, prepoznati te primjereno i pravodobno odgovarati. Kvalitetna obiteljska okolina puno je važnija za djetetov socijalni i intelektualni razvoj, nego roditeljsko obrazovanje, zanimanje ili primanja. Roditelji, kao prvi i najvažniji djetetovi uzori trebaju pružiti podršku u učenju i stvarati pogodnu okolinu, punu različite ponude materijala. Promatranjem će roditelj najbolje uočiti interese i zanimacije svojeg djeteta. Osim promatranja, bilo bi dobro da roditelj i dokumentira. Kroz dokumentaciju može lakše pratiti razvoj svojeg djeteta. Pored toga može pratiti promjene koje se događaju, te vještine koje dijete posjeduje. Dokumentacija može biti u bilo kojem obliku; bio to audio, video, fotografski zapis ili samo obična bilješka usput napisana na komadiću papira. U bogatom okruženju, uz potporu obitelji i zajednice, djeca rane i predškolske dobi imaju mogućnost istražiti svoju snažnu potrebu i znatiželju za istraživanjem. Roditelj koji je kreativan prilagođava svoja djelovanja ovisno o potrebama i senzibilitetu svog djeteta. Isto tako, roditelj bira svoj pristup i ponašanja kojima će na idealan način odgovoriti djetetovim trenutnim potrebama, te potiče i razvija kreativnost kod djeteta. Postoje tri različita tipa roditeljske potpore. *Prvi tip* je emocionalna podrška koju roditelj pruža djetetu u stresu, davanje informacija i savjeta, te konkretne pomoći tipa materijalna i financijska pomoć, prijevoz djeteta i slično. *Drugi tip* se izražava kroz sudjelovanje roditelja u nekim dječjim aktivnostima uz operativno uvjetovanje i socijalno učenje. U ovom tipu, roditeljeva uloga je jako bitna jer svojim ponašanjem djeluje kao model djetetu. *Treći tip* potpore je oblik sudjelovanja u kojem roditelji imaju određena očekivanja dječjeg postignuća u određenim aktivnostima. Ovaj tip je prihvatljiv samo ako su roditeljeva očekivanja u skladu s djetetovim realnim mogućnostima. Ako su očekivanja preniska ili u drugu ruku previsoka, tada mogu biti jako štetna za dijete. Svaki roditelj želi ono što je najbolje za svoje dijete, ipak bitno ga je usmjeriti za nešto što ima sklonosti i za što je razvojno sposobno i zrelo. Izbor slobodne aktivnosti ne bi se trebao temeljiti isključivo na roditeljskim očekivanjima

i pritisku obitelji ili okoline. Ne samo roditelji, već i bake i djedovi prenose svoje želje koje najčešće predstavljaju njihove neostvarene ambicije. Kada dođe do situacije u kojoj dijete shvaća da ne može ispuniti određena očekivanja koja su mu postavljena, javlja se nelagoda i strah te se polagano gubi samopouzdanje, a djetetov talent pada u drugi plan. Djeca se u takvim situacijama najčešće osjećaju kao gubitnici i smatraju da su podbacili ili razočarali vlastite roditelje, ali i druge osobe u svojoj okolini. Posljedice toga su da djeca postaju frustrirana i bezvoljna i najčešće odustaju od te aktivnosti. Kada roditelji postanu svjesni da se njihovo dijete ne razvija po njihovim očekivanjima, postaju zabrinuti za djetetovu budućnost. Kako roditelji ne bi stvarali nepotrebnii pritisak djeci potrebno je shvatiti što su od tih očekivanja zapravo skrivene želje roditelja. Iako možda roditelji ne shvaćaju interese svog djeteta ili to nisu aktivnosti koje su htjeli da njihovo dijete polazi ne smiju ih braniti djeci, već ih poticati. Ako djetetove želje budu ispunjene, bit će zadovoljno te će se truditi i probati postići što veći uspjeh. Osim nametanja svojih neostvarenih želja djetetu, veliki je problem kada roditelji preopterećuju djecu. Preopterećenje djece s puno različitih aktivnosti može dovesti do velikog stresa i osjećaja preopterećenosti. Djeca koja nemaju vremena za sebe i viška slobodnog vremena mogu osjećati rastresenost i iscrpljenosti. Roditelji najviše utječu na preopterećenost djece, jer očekuju uspjeh u svim područjima.

6.4. Utjecaj medija

Riječ medij potječe iz latinskog jezika, što znači srednji, u sredini. Misli se na to kako je medij zapravo posrednik između nečega ili nekoga. Medij sam po sebi je dosta širok pojam i može se definirati na više načina. Najčešća definicija je ta da je medij sredstvo javnog komuniciranja te prenošenja informacija velikom broju ljudi, uključujući i djecu. Medij može biti edukativne ili informativne prirode, ali i zabavne prirode. Možemo zahvaliti razvoju tehnologije što danas imamo tako veliki broj medija, počevši od tradicionalnih medija pa sve do novih medija. U 21. stoljeću teško je pronaći osobu koja ne koristi barem jedan medij. Mediji su svuda oko nas te su bitan čimbenik razvoja suvremenog čovjeka i njegove osobnosti. Zbog toga je bitno educirati se i razviti medijski odgoj, kako bismo ga mogli dalje prenijeti na djecu. Ljudi najčešće griješe jer misle da su mediji samo internet, televizija i novine, ali mediji su svi kanali koji prenose određene informacije. Po tome je knjiga, odnosno tekst-pismo temeljni medij, jer je osnova svih drugih medija. Kroz odrastanje, bitno je djecu upoznati s različitim vrstama medijskog sadržaja. U prve tri godine djetetovog života slikovnice i časopisi imaju ulogu kao najvažniji medij. Slikovnice svojim predivnim vizualnim sadržajem hvataju dječje oko i tako djeca mogu komunicirati s nekim medijem od najranijeg djetinjstva. Postoji puno

lijepih slikovnica i časopisa na temu plesa. Bio to balet, folklor ili neki sasvim drugi ples. Djeca svojim vizualnim osjetilima primaju podražaje i informacije iz tih slikovnica, te stvaraju sliku u glavi. Dobivaju nove ideje i motivacije da istraže određene slike koje su vidjeli. Pokušajem imitacije, pokreta ili pozicija koje su uočili u slikovnicama. Tako od najranije dobi mogu učiti i informirati se o plesu, a da i sami nisu svjesni toga. Od treće do četvrte godine života, djeci treba pomoć kod razlučivanja razlike između reklame i emisije koje mogu vidjeti na televiziji ili tabletu. Kako djeca postaju starija tako se upoznaju sa novim mediji (manje tradicionalnima) kao što su tablet, televizija i internet. Ovi novi mediji nude im veću i širu mogućnost istraživanja i dobivanje većih i različitijih informacija. Kod slikovnica slike su statične i djeca ne mogu zapravo vidjeti kako izgleda pokret. U videu dobivaju puno više informacija kako taj pokret zapravo izgleda i dobivaju mogućnost točnije ga izvesti. Iako, uz video djeca mogu točnije prenijeti te izvesti pokret, gubi se kreativnost i mašta koju slikovnica izaziva kod djece, gdje oni sami moraju zapravo osmisliti završetak pokreta. Najvažniju ulogu s upoznavanjem medija imaju roditelji, ali isto tako braća i sestre, vršnjaci i dječji vrtić. O njima svima ovisi koliko će se djetetu dati različitih medija koji sadrže neku plesnu aktivnost.

6.5. Utjecaj vršnjaka

Čovjek je društveno biće te njegova socijalna komponenta zdravlja ovisi o zadovoljavanju socijalnih potreba, ne samo kod odraslih već i kod djece (Manović i Kralj, 2020). Nakon obitelji, najvažnija socijalna grupa je ona vršnjačka. Interakcija s vršnjacima osnova je za djetetov socijalni razvoj, te doprinosi intelektualnom i psihosocijalnom razvoju. Obitelj djetetu osigurava sigurnu bazu i potiče individualnost, dok vršnjačka grupa uči djecu kako funkcionirati u zajednici, kako poštivati određena pravila i kako zadovoljiti potrebu za pripadanjem. Ono najvažnije, uči djecu socijalnim vještinama, kao što su: pomaganje, dijeljenje, surađivanje i tako dalje. Istraživanja su pokazala da djeca koja probleme rješavaju u grupi, brže i lakše dolaze do rješenja problema, nego djeca koja se s problemom suočavaju sama. Vršnjaci su si međusobno modeli novih ponašanja, tako što se modeliraju ponašanjem s ciljem da budu prihvaćeni u grupi (Manović i Kralj, 2020). Privrženost vršnjaka djeci pruža emocionalnu sigurnost u novim situacijama, kao što bi bio upis plesne aktivnosti. U životu svakog djeteta, vršnjaci imaju veliku ulogu, te se prvi socijalni odnosi s vršnjacima primjećuju u trećoj godini. Isto tako u trećoj godini se javlja tendencija za igranjem sa vršnjacima istog spola. Tijekom cijelog ranog djetinjstva naglašen je interes za druženje s drugom djecom. S godinama prijateljstva postaju sve značajnija i djeca se žele družiti s onima koji im se sviđaju i čije im prisustvo aktivno paše. Kod djece koja se osjećaju prihvaćeno pojavljuje se zadovoljstvo, ali

kod djece koja se osjećaju odbačena pokazuju neprilagođene obrasce ponašanja kao što su: agresija, usamljenost, povučенost i neposlušnost. Kako se mijenjaju djeca s dobi, tako se mijenjaju i neke karakteristike odnosa s vršnjacima. Selman (1981; prema Klarin, 2006) razvio je periodizaciju socijalnih odnosa. Prva faza je *nulta faza* (faza dojenaštva). U ovoj fazi egocentrizam je najistaknutiji, a to je pojava kada dijete ne razlikuje sebe od drugog djeteta. Teško mu je staviti se u tuđu poziciju i znati što drugo dijete osjeća. Prijateljstvo u ovoj fazi traje samo za vrijeme igre, jer u toj dobi dijete smatra prijateljem osobu s kojom se igra. *Prva faza* se odnosi na vrijeme u predškolskoj dobi. U ovoj fazi djeca počinju razumjeti osjećaje svojih prijatelja. Definicija prijatelja, u ovoj fazi je ona osoba koja je djetetu spremna pomoći ili učiniti nešto dobro za njega. Osim toga mišljenje svojeg vršnjaka puno znači djetetu. Ako prijatelj pohađa neku plesnu aktivnost velike su šanse da će to dijete barem zanimati te se raspitati što njegov prijatelj radi na toj aktivnosti. Djeci je puno lakše ako idu zajedno sa svojim prijateljem na neku plesnu aktivnost, pogotovo po prvi put,. Iako jedno dijete nije sigurno možda u svoje sposobnosti, njegov vršnjak poduprijet će ga i pomoći mu preboljeti strah. Iz socijalnog aspekta, djeci je lakše ako idu na neku novu aktivnost sa dobro poznatim licem. Ako dođe do pada motivacije kod jednog djeteta, drugo dijete će uskočiti i pružiti potrebnu motivaciju za nastavkom dolaženja.

7. Zaključak

Predškolsko razdoblje od iznimne je važnosti za razvoj djeteta. Dijete uči oponašajući vlastitu okolinu i tako razvija psihičke, kognitivne, fizičke i druge kompetencije. Sposobnosti koje će razviti u ovom razdoblju ostat će mu za cijeli život. Ples nije samo obična fizička aktivnost, već umjetnost koja razvija neke estetske i kreativne aspekte koje običan sat tjelesne kulture ne može zamijeniti. Okolina je uvelike zaslužna hoće li dijete upisati određenu plesnu aktivnost ili ne. Najvažniji i najjači utjecaj na dijete imaju roditelji. Roditelji su pokretači i podupirači djetetovih želja i interesa. Djetetovo zanimanje za plesnu aktivnost bi se trebalo poštovati i poticati na daljnje baljenje njome. Kao druga najveća uloga u životu predškolskog djeteta, odgojitelj bi trebao također poticati djetetov kreativni izričaj. Dijete s odgojiteljem provodi pola svog dana te njegovo mišljenje i poticanje uvelike utječu na djetetov odabir aktivnosti. Osim što dijete provodi pola dana s odgojiteljem, provodi i sa svojim vršnjacima. Mišljenje djetetovih prijatelja počinje biti jako važno u predškolskoj dobi. Također je djetetu zabavnije i privlačnije ići na plesnu aktivnost na koju ide i njegov prijatelj. Živimo u suvremenom društvu gdje su mediji svuda oko nas i jednostavno su neizbježni. Današnja djeca sve više i ranije počinju koristiti nove medije. Mediji su lako dostupni i djeca dobivaju puno informacija od njih, zbog toga djeca se lakše odlučuju za plesnu aktivnost. Ako dijete okružuje pozitivna i kompetentna okolina podupirat će ga na bavljenjem fizičkom aktivnosti bio to ples ili bilo koja druga fizička aktivnost.

Literatura

- Bačkonja, K. (2018). *Djeca i slobodne aktivnosti - koliko je previše?* Preuzeto 22.8.2022. : <http://ordinacija.vecernji.hr/budi-sretan/sretno-dijete/djeca-i-slobodne-aktivnosti-koliko-je-previše/>
- Bogdanić, A. M. (2019). *Folklorni plesovi djece predškolske dobi*. (Završni rad). Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska.
- Bognar, B., Matijević, M. (2005). *Didaktika*. Zagreb: Školska knjiga.
- Bonacin, D., Bonacin, D., Rokvić O. (2010). Strukturalne promjene motoričkih značajki kod predškolske djece pod utjecajem plesnih sadržaja, 2nd International Scientific Conference "Anthropological aspects of sport, physical education and recreation" Banja Luka
- Bonbright, J. M. (2010). *Dance Education 1999: Status, Challenges, and Recommendations*. Arts Education Policy Review, 101 (1), 33-39.
- Cestnik, J. (2021). *Plesovi u Hrvatskoj*. (Diplomski rad). Fakultet za interdisciplinarne, talijanske i kulturološke studije Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Pula, Hrvatska.
- Findak, V. (1995). *Metodika tjelesne i zdravstvene kulture u predškolskom odgoju*. Zagreb: Školska knjiga.
- Gardner, H. (1993). *Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences*. New York: 51 Basic Books.
- Gospodnetić, H. (2015). *Metodika glazbene kulture za rad u dječjim vrtićima*. Zagreb: Mali profesor.
- Janković, I. (2019). *Plesno ritmički odgoj*. Preuzeto 28.6.2022. : <https://slideplayer.com/slide/14284822/>
- Jeanne Cohen, S. (1988). *Ples kao kazališna umjetnost*. Zagreb: Cekade
- Klarin, M. (2006). *Razvoj djece u socijalnom kontekstu: roditelji, vršnjaci, učitelji: kontekst razvoja djeteta*. Jastrebarsko: Naklada Slap
- Knežević, G. (2005). *Srebrna kola, zlaten kotač*. Zagreb: Ethno
- Ljubetić, M. (2012). *Nosi li dobre roditelje rođa?!*. Zagreb: Profil.
- Maletić A. (2002). *Povijest plesa starih civilizacija, od Mezopotamije do Rima 1. dio*. Zagreb: Matica Hrvatska.
- Maletić, A. (1983). *Pokret i ples*. Zagreb: Kulturni prosvjetni sabor Hrvatske
- Manović, T., Kralj, D. (2020). *VRŠNJAČKI ODNOSI: Zašto su djeci važni i kako ih održavati u ovo vrijeme korone*. Preuzeto 26.8.2022. : <https://www.poliklinika-djeca.hr/aktualno/novosti/vrsnjacki-odnosi-zasto-su-djeci-vazni-i-kako-ih-odrzavati-u-ovo-vrijeme-korone/>

Marić, M., Nurkić, D. (2014) *Uloga odgajatelja u poticanju dječje ekspresivnosti pokreta*. *Dijete, vrtić, obitelj*, 20(75), 16-18

Mladinov, V. (2019). *Kako s djetetom odabrati slobodne aktivnosti*. Preuzeto 28.8.2022. : <https://porestina.info/kako-s-djetetom-odabrati-slobodne-aktivnosti/>

Mouratidou, H. (2005). *Osnovni koncepti glumačke umjetnosti-pristup kroz dramu u obrazovanju, fizički teatar, devised teatar, teatar potlačenih*. Mostar

Neljak, B. (2009). *Kineziološka metodika u predškolskom odgoju*. Kineziološki fakultet, Zagreb, Hrvatska.

Petrić, V. (2019). *Kineziološka metodika u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju*. Rijeka: Sveučilište u Rijeci, Učiteljski fakultet.

Prskalo, I., Sporiš, G. (2016). *Kineziologija*. Zagreb: Školska knjiga.

Prvčić, I., Rister, M. (2002). *Igra mora biti dječja svakodnevica*. *Vaše zdravlje*, br. 25, Zagreb

Ravnić, M. (2015). *Uhvati pokret*. Rijeka: Sveučilište u Rijeci, Učiteljski fakultet

Slunjski, E. (2011). *Kurikulum ranog odgoja*. Zagreb: Školska knjiga

Slunjski, E.(2008). *Dječji vrtić: Zajednica koja uči*. Zagreb: Spekta Media

Starc, B., Čudina Obradović, M., Pleša, A., Profaca, B., Letica, M. (2004). *Osobine i psihološki uvjeti razvoja djeteta predškolske dobi*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.

Šumanović, M., Filipović, V., Sentkiralji, G. (2005). *Plesne strukture djece mlađe školske dobi*. *Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*, 51(14), 40-45.

Vuković, A. (2020). *Ritmička gimnastika za djecu rane i predškolske dobi*. (Diplomski rad). Filozofski fakultet Sveučilište u Splitu, Split, Hrvatska.

Wiesler, N.(2008). *Tekstom kroz ples*. Zagreb: Kulturno društvo Miroslav Šalom Freiburger.

Wolf – Cvitak, J. (2000). *Ritmičko - sportska gimnastika*. Fakultet za fizičku kulturu Sveučilišta, Zagreb, Hrvatska.

Izjava o izvornosti Ja, Sara Mejovšek, izjavljam da je moj završni rad izvorni rezultat mojega rada te da se u njegovoj izradi nisam koristila drugim izvorima do onih navedenih u radu.
